3.9.2018

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta
LiV@eduskunta.fi

Liikenne- ja viestintäministeriön asiantuntijalausunto valtioneuvoston kirjelmään U 33/2018 vp eduskunnalle liittyen ehdotukseen lainvalvontaviranomaisen rajat ylittävästä pääsystä sähköiseen todistusaineistoon

Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Valtioneuvoston kirjelmässä on seikkaperäisesti tuotu esille keskeisiä ehdotukseen liittyviä ongelmakohtia. Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää huomiota ehdotukseen erityisesti yksityiselämän ja luottamuksellisen viestin suojan kannalta sekä esityksen mahdollisiin vaikutuksiin sähköisen viestinnän palveluiden tarjontaan.

Yksityiselämän ja luottamuksellisen viestin suoja

Kuten valtioneuvoston kirjelmässä tuodaan esille, käsiteltävät ehdotukset ovat merkityksellisiä erityisesti perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän suojan, luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan sekä henkilötietojen suojan näkökulmasta.

Komission ehdotuksen mukaan toisen jäsenvaltion lainvalvontaviranomainen voisi vaatia suomalaisen palveluntarjoajan luovuttamaan sille suoraan sähköistä viestintää koskevia tietoja. Suomen lainsäädännöllä eikä suomalaisilla viranomaisilla olisi pääsääntöisesti roolia tietopyynnön lainmukaisuuden arvioinnissa.

Ehdotus voisi johtaa tilanteeseen, jossa suomalaisen yrityksen tulisi luovuttaa asiakkaidensa luottamuksellista viestintää ulkomaiselle viranomaiselle silloinkin, kun se ei olisi sallittua Suomessa suomalaiselle viranomaiselle. Tällaisessa tilanteessa perusoikeuksien suoja heikentyisi nykyisestä. Suomen perustuslaissa luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan rajoittamiselle on säädetty yksilöidymmät edellytykset kuin Euroopan unionin perusoikeuskirjassa tai Euroopan ihmisoikeussopimuksessa.

Komission ehdotus voisi siten johtaa siihen, että perustuslain mukaista yksityiselämän suojan tai viestinnän luottamuksellisuuden tasoa ei voitaisi taata silloin, kun toisen EU-maan viranomainen pyytää tietoja suoraan suomalaiselta yritykseltä.

Ministeriö pitää tärkeänä, että suomalaisten yksityiselämän suoja sekä luottamuksellisen viestin salaisuuden suoja turvataan Suomen perustuslain mukaisesti. Viranomaisten tulee voida puuttua suomalaisten yksityiselämän ja luottamuksellisen viestin suojaan vain perustuslaissa säädetyissä rajoissa. Perustuslain mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Tämä

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite: Eteläesplanadi 16 (kirjaamo) Helsinki
Postiosoite: PL 31 00023 Valtioneuvosto
Puhelin: 029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

velvollisuus sisältää kiellon rikkoa perusoikeuksia mutta myös velvollisuuden edistää perusoikeuksien toteutumista.

Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo valtioneuvoston kannan mukaisesti, että ehdotetun sääntelyn ei tulisi johtaa siihen, että toisen jäsenvaltion lainvalvontaviranomaisilla olisi mahdollisuus saada suomalaisten yksityiselämän ja viestinnän luottamuksellisuuden piiriin kuuluvia tietoja silloin, kun se ei ole Suomen perustuslain mukaan sallittua.

Ministeriö katsoo myös valtioneuvoston kirjelmässä todetun mukaisesti, että asetusta koskevissa neuvotteluissa on huolehdittava siitä, että asetuksen nojalla puuttuminen yksityiselämään ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan rajoittuu vain välttämättömään. Arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen sekä Euroopan unionin tuomioistuimen relevanttiin oikeuskäytäntöön.

Harkintavallan siirtyminen viranomaisilta yrityksille

Kuten valtioneuvoston kirjelmässä todetaan, asetusehdotuksen palveluntarjoajan velvoitteita koskevilla säännöksillä on liittymäkohtia perustuslain 124 §:ään, jonka mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla ja vain, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Viitattu perustuslain 124 § edellyttää, että merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Nykytilassa toisen jäsenvaltion lainvalvontaviranomaisten on esitettävä tietopyyntö aina suomalaiselle viranomaiselle, joka arvioi miten pyyntö voidaan panna täytäntöön ja onko pyynnöstä kieltäytymiseen perustetta. Komission ehdotus siirtäisi näitä pyyntöjen arviointiin liittyviä tehtäviä yrityksille. Nämä tehtävät ovat hyvin merkityksellisiä kansalaisten perusoikeuksien suojan toteutumisen kannalta. Yritysten tehtävä voisi olla esimerkiksi sen arviointi, koskeeko tietopyyntö asetuksessa tarkoitettuja rikoksia tai onko tietopyyntö selvästi Euroopan unionin perusoikeuskirjan vastainen.

Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että suomalaisten perusoikeussuojan kannalta olisi siis tärkeää arvioida sitä, onko tällaisten tehtävien antaminen muulle kuin viranomaiselle perustuslain mukaista ja hyväksyttävää.

Vaikutukset sähköisen viestinnän palveluiden tarjontaan

Rajat ylittävää pääsyä sähköiseen todistusaineistoon koskevalla ehdotuksella on vaikutuksia sähköisen viestinnän palveluiden tarjontaan. Kuten edellä lausunnossa on todettu, ehdotuksen soveltamisalaan kuuluville palvelun tarjoajille tulisi uudenlaisia tietopyyntöjen arviointiin liittyviä tehtäviä. Nämä tehtävät voisivat vaatia merkittäviäkin resursseja. Palveluntarjoajien tulisi nimittää pyyntöjen vastaanottamiseksi laillinen edustaja. Mikäli palveluntarjoajat eivät vastaisi tietopyyntöihin ehdotuksen mukaisia määräaikoja noudattaen, voisivat ne saada sanktioita.

Liikenne- ja viestintäministeriö korostaa, että tietopyynnöistä huolimatta, palveluntarjoajien tulee noudattaa yksityiselämän suojan ja henkilötietojen suojan perusoikeuksien turvaamiseksi on säädettyjä velvoitteita. Sähköisten viestinnän palvelui-

den osalta tällaisia velvoitteita on säädetty erityisesti yleisessä tietosuoja-asetuksessa sekä sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivissä, joka on kansallisesti saatettu osaksi sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia. Palveluntarjoajien on pystyttävä jatkossakin huolehtimaan asianmukaisesti henkilötietojen suojan sekä sähköisen viestinnän tietosuojan toteutumisesta. Esimerkiksi liian tiukat määräajat tietopyynnöille, suuret ja ehdottomat sanktiot sekä epäselvät ja rajoitetut oikeussuojakeinot voivat olla omiaan vaarantamaan perusoikeuksien toteutumisen. Tämä voisi esimerkiksi näkyä niin, että resurssipuutteessa tai sanktioiden pelossa tietopyyntöjen mukaisia tietoja toimitettaisiin silloinkin, kun pyynnölle ei olisi ollut lainsäädännön mukaisia edellytyksiä.

Komission ehdotuksen mukaan palveluntarjoajien oikeus korvauksiin toimenpiteistä riippuisi pyynnön tekevän maan kansallisesta lainsäädännöstä. Palveluntarjoajalla ei kuitenkaan välttämättä ole realistisia mahdollisuuksia saada tietoa tällaisesta lainsäädännöstä tai menettelyistä korvauksen hakemiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, ettei ehdotetusta lainsäädännöstä tulisi aiheutua kohtuuttomia kustannuksia sähköisen viestinnän palveluiden tarjoajille. Palveluntarjoajien on jatkossakin pystyttävä huolehtimaan asianmukaisesti myös muista lakisääteisistä velvoitteistaan.

Lisäksi Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää huomiota siihen, että komission ehdotus sisältää uusia sähköisen viestinnän tietoja koskevia määritelmiä, joiden suhde sähköistä viestintää koskevaan kansalliseen ja EU-lainsäädäntöön on epäselvä.

Komission ehdotuksessa on määritelty eri tietoluokkia (tilaajatiedot, pääsytieto, liikennetieto sekä sisältötiedot). Nämä määritelmät poikkeavat esimerkiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain mukaisista välitystiedon ja sijaintitiedon määritelmistä sekä komission sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksen mukaisista määritelmistä (sähköisen viestinnän sisältö, sähköisen viestinnän metadata). Lain soveltamisen kannalta tulisi pyrkiä määritelmien helppoon ymmärrettävyyteen sekä välttää harhaanjohtavia tai ristiriitaisia määritelmiä eri tietoluokille eri laeissa.

Maija Rönkä
Neuvotteleva virkamies